

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף חברה ורוח

זרנז יצחק רבין
The Yitzhak Rabin Centre

מילים הן לא רק משחק לוקחים אחריות על המילים

פעילות לתלמידי כיתות ג-ד לציון יום הזיכרון ה-21 לרצח יצחק רבין

פעילות זו מיועדת לשניים – שלושה שיעורים, ומורכבת משני חלקים:

חלק א': מהי אחריות?

חלק ב': עיון בכרזה שעוצבה לציון יום הזיכרון ה-21 לרצח יצחק רבין

מטרות הפעילות:

- התלמידים ידונו במשמעות המושג "אחריות".
- התלמידים יבינו את המושג "אחריות" בהקשר של שיח דבור וכתוב.
- התלמידים ישוחחו על יצחק רבין.

המורה יפתח בדברים הבאים:

במוצאי שבת י"ב בחשוון תשנ"ו (4.11.1995) נרצח ראש ממשלת ישראל יצחק רבן בתום עצרת שנערכה בכיכר מלכי ישראל בתל אביב. לימים תיקרא הכיכר "כיכר רבין".

אבל כבוד ירד על החברה הישראלית עם היוודע דבר הרצח. ארונו של ראש הממשלה הוצב ברחבת הכנסת למשך שלושה ימים ועשרות אלפי אנשים, מהארץ ומהעולם, חלקו לו כבוד אחרון בעוברים על פני הארון. לרחבת הכנסת, כמו גם לכיכר בה אירוע הרצח, הגיעו המוניים: החברה הישראלית כולה ביכתה את יצחק רבין בכי כפול: בכי על האיש עצמו ובכי על ראש ממשלת ישראל שנרצח.

את יצחק רבין - יליד ירושלים, בוגר בית הספר החקלאי "כדורי" מפקד בפלמ"ח, הרמט"כל השביעי של צה"ל וראש ממשלת ישראל, רצח יהודי בשל התנגדותו למהלך מדיני אותו ביקש להוביל יצחק רבין ז"ל.

ההיסטוריה של עם ישראל רצופה מחלוקות נוקבות. על אף המחלוקות, המסר הוא כדבריו של אברהם אבינו ללוט - "אבל אנשים אחים אנחנו" (בראשית י"ג, ח'). כלומר: כולנו משפחה אחת.

לאחרונה אנו עדים לליותר ויותר מקרי אלימות בשל דעות ובשל עמדות. אנו חייבים לזכור כי במדינת ישראל, כמו במשפחה, יש דעות שונות ואי הסכמה על חלק מהנושאים העומדים על סדר היום. אך כמו במשפחה, לעולם אנו אחים, אוהבים. חשוב שנעביר מסרים זה לזה בצורה מכבדת, רגישה ואוהבת.

חלק א': מהי אחריות

למורה: כחלק מהיערכות מקדימה:

- *רצוי לארגן את הכיתה בחצי גורן, מול הלוח
- *לבקש מבעוד מועד מתנדב/ת מהכיתה, שישימש כתצפיתן/ית ויתעד את תרגיל הפתיחה¹

תרגיל פתיחה:

1. המורה יאמר: בדקות הקרובות אקריא מספר היגדים. תלמידים שההיגד שהקראתי רלוונטי אליהם מתבקשים לקום, שאר התלמידים ישארו לשבת².
2. המורה יקריא את רשימת ההיגדים (נספח 1).
3. בתום כל היגד יבקש המורה משניים-שלושה תלמידים שקמו, לתאר ולהרחיב מעט בנושא האחריות האישית שלהם ביחס לאותו היגד.
4. במהלך תיאורי התלמידים, ירשום המורה בצד הלוח את המשפטים הרלוונטיים לנושא האחריות כפי שבאו לידי ביטוי בדברי התלמידים (אני דואג/ת ל..., אני שמ/ה לב ל.... וכיוב').

בתום הקראת שמונה ההיגדים הראשונים, ולאחר שכמה תלמידים תיארו את האופן בו היגדים אלה רלוונטיים לחייהם, ישאל המורה את השאלות הבאות:

1. אילו ביטויים חזרו על עצמם בתשובות התלמידים (חשוב להתייחס לרשימה אותה ערך המורה בשלב הקודם, בצד הלוח)
2. לאור מה שנאמר עד כה: מהי לדעתכם "אחריות"?

לאחר שהתלמידים השיבו, יכתוב המורה במרכז הלוח את המושג "אחריות" ואת ההגדרה למושג:

**"היכולת של אדם לבצע תפקידים ומשימות באופן מלא ונאמן.
אחריות קשורה לעצמאות..."**

המשך השיח:

3. האם לדעתכם ילדים צריכים להפגין אחריות בביתם? על אילו תחומים?
4. האם יש דברים (פעולות, משימות) שהייתם רוצים שיהיו תחת אחריותכם? הביאו דוגמאות והסבירו מדוע הייתם רוצים לקחת אחריות עליהם

לאחר שהתלמידים השיבו, יאמר המורה:

האחריות מתייחסת גם למשימות שהוטלו עלינו וגם למשימות שבחרנו. כלומר, לעיתים קרובות אנו נדרשים לקחת אחריות באופן מלא על דברים שונים, גם מבלי שבחרנו בהם.

בשלב זה, ירחיב המורה את ההגדרה למושג "אחריות" המצויה על הלוח ויכתוב:

"...בין אם הוטלו עליו, בין אם מתוך בחירה"

1. לאור האחריות שמוטלת על כתפיו של התצפיתן חשוב להסביר לו מה מצופה ממנו: מה בדיוק עליו לתעד ובאיזה אופן
2. למורה: לאור היכרותך עם הכיתה ועם התלמידים, אנו מציעים לך לשקול משפט נוסף שמטרתו להביא לכך שתלמידים שביניהם לבין ההיגדים אין זיקה, לא יחושו פגועים או מודרים. למשל: "ייתכן וחלק מכם ימצא את עצמו עומד לעיתים קרובות, בעוד שחלק מכם לא יעמוד כלל; זוהי אפשרות סבירה בהחלט שכן עבור חלק מכם ההיגדים יהיו רלוונטיים ועבור חלק מכם לא, וזה בסדר גמור. במידה והייתי בוחר להקריא היגדים אחרים, חלק אחר היה מוצא עצמו עומד וחלק אחר לא."

המשך השיח:

1. מתי אנו מוכנים / יכולים לקחת אחריות? (יש לכוון לכך שנטילת / לקיחת אחריות קשורה מימדים עיקריים: (א) ביכולת שלנו לעשות דברים באופן עצמאי (ב) בהבנת המשימה העומדת לפנינו

בשלב זה ימשיך המורה בתרגיל הפתיחה: יקריא את שלושת ההיגדים שנותרו (9-11) ויאסוף הקשרים רלוונטיים מהתלמידים.

בתום הקראת ההיגדים יפנה המורה אל התצפית/ית וישאל:

- איזה היגד היה הרלוונטי ביותר עבור התלמידים (באיזה היגד עמד מספר התלמידים הגדול ביותר)?³
- איזה היגד היה הכי פחות רלוונטי לתלמידים?
- עד כמה היגדים 9-11 היו רלוונטיים לתלמידים ביחס להיגדים הקודמים?

למורה: לאחר דיווח התצפיתנ/ית, מומלץ לשאול את השאלות הבאות:

1. מדוע לדעתכם היה היגד X הרלוונטי ביותר?
2. מדוע לדעתכם היה היגד Z הכי פחות רלוונטי?
3. מה משותף להיגדים 9-11?
4. כיצד ניתן להגביר את המודעות האישית לאחריות?

המורה יסכם⁴:

אחריות היא היכולת של אדם לבצע משימות באופן מלא - מא' ועד ת'. אחריות היא המחויבות שלנו לבצע משימות שבחרנו בהן, אך גם משימות שהוטלו עלינו (למשל - הכנת שיעורי בית...). לקיחת אחריות היא מרכיב מרכזי בתהליך ההתגברות שלנו. להיות אחראי פירושו להיות עצמאי, בוגר ומשפיע.

3. חשוב להבהיר לתצפיתנ/ית כי אין צורך בשמות התלמידים כי אם במספרים / מגמות בלבד

4. למורה: לאור היכרותך עם הכיתה ולאור הזמן העומד לרשותך, ניתן לנצל את העיסוק באחריות ולמנפו לטובת כתב התחייבות אישי - אני

בוחר/ת לקחת אחריות. ראה נספח 2

חלק ב':

הצגת הכרזה שעוצבה לציון יום הזיכרון ה - 21 לרצח יצחק רבין

למורה: כחלק מהיערכות מקדימה לחלק זה:

- מומלץ לסגור את מבנה חצי הגורן לכדי מעגל, ולהניח במרכז את הכרזה
- מומלץ להכין מבעוד מועד גזירי אותיות (ראה נספח 3)
- יש להסביר לכיתה כי הכרזה המוצגת בפניהם היא אחת הכרזות שנבחרה לעמוד במרכז הפעילות החינוכית לציון יום הזיכרון ה - 12 לרצח יצחק רבין.

שלב א':

1. המורה יניח על הריצפה את האותיות **לוקחים אחריות על המילים** (כשהן מעורבות) ויבקש מהתלמידים ליצור מילים מהאותיות (המורה יכתוב על הלוח את המילים שהפיקו התלמידים)
2. המורה יבקש מהתלמידים ליצור מאוסף האותיות מילים "מקרבות" ולעומתן מילים "מרחיקות" (פוגעות) וירשום אותן על הלוח

שלב ב':

המורה יבקש מהתלמידים להביט בכרזה ולציין אילו אסוציאציות, תחושות ורגשות היא מעלה בהם.

שאלות לדיון:

- מה רואים בכרזה? אילו אלמנטים מופיעים בה?
- למה הכוונה במשפט "לוקחים אחריות על המילים"?
- מדוע צריך לקחת אחריות על המילים? (חשוב לכוון את התלמידים להתייחס לחלק הקודם של פעילות זו: לכוון של המילים לקרב או להרחיק, ליצור שייכות או ליצור עוינות ואפילו איבה).
- מי לוקח אחריות? (במידה והתלמידים מתקשים לענות / להתמודד עם השאלה ניתן לסייע להם ולומר כי המילה 'לוקחים' היא בגוף ראשון, רבים, כלומר, היא מתייחסת אלינו. כמו כן, במילה 'לוקחים' מסתתרות המילים 'לקח' ו'חלק' - כשאני לוקח אחריות אני הופך להיות בעל תפקיד בקבוצה וחש שייכות רבה יותר אליה. כאשר אני לוקח אחריות אני יכול ללמוד לקח).
- איך אפשר לקחת אחריות על המילים? (למורה - בהינתן אווירה מוגנת ונעימה, ניתן לברר האם מישהו מהתלמידים מעוניין לשתף במקרה שקרה לו - במהלכו נאמרו לו מילים טובות וזה חיזק אותו? לחילופין, האם מישהו מהתלמידים מעוניין לשתף במקרה הפוך - במהלכו אמרו לו מילים שפגעו בו?)

המורה יאמר: חז"ל התייחסו רבות לחשיבותן של מילים והדגישו עד כמה חשוב לשים לב שלא לפגוע באמצעותן בזולת. אחד מהם הוא הפתגם הבא:

"המלבין פני חברו ברבים כאילו שפך דמים"

- המורה ישאל: מה פירוש הפתגם?

לאחר שאסף את תשובות התלמידים יאמר המורה: פתגם זה מתייחס להעלבת אדם בפומבי, בחברת אנשים. בעלבון יש פגיעה קשה וכואבת. לעתים כואבת יותר מפגיעה פיזית.

המורה יספר לתלמידים על הימים שקדמו לרצח יצחק רבין באמצעות הקטע הבא

מטרת העצרת שאורגנה ברביעי לנובמבר 1995, י"ב בחשוון, היתה לבטא את התמיכה הציבורית במדיניות שביקש להוביל רבין עם ממשלתו, בפרט לאור עוצמת קולות המתנגדים לה (שכללה הפגנות ועצרות ציבוריות במהלכן נשאו המתנגדים טיעונים נגד המדיניות ומיעוטים אף הביע מילים קשות נגד ראש הממשלה, דוגמת "רבין בוגד").

העצרת סחפה המונים אל כיכר מלכי ישראל בתל אביב ואף שרבין עצמו לא התלהב מרעיון עצרת התמיכה, הוא נעתר להזמנת המארגנים והסכים לשאת דברים מעל בימת העצרת. נוכח ההמונים המריעים לו, חש לרגע בהתרוממות רוח. בסוף העצרת, בדרכו אל מכוניתו, ירה בגבו רוצח יהודי שלוש יריות

המורה יבקש מהתלמידים להביט בכרזה פעם נוספת וישאל:

- אילו מחשבות או רגשות מעוררת בכם הכרזה כעת?
- האם הכרזה מתאימה לציין את יום הזיכרון לרצח יצחק רבין? אם כן, מדוע? אם לא, מדוע לא?
- איזה משפט ניתן היה לכתוב במרכז הכרזה, כך שיהלום את המסר שלה? (למשל: מילים הן לא רק משחק, החיים והמוות ביד הלשון וכיוב')

למורה: בעקבות השיח, ניתן לייצר לוח כיתתי שכותרתו: **תלמידי כיתה _____ אומרים ועושים - בוחרים לקחת אחריות על המילים**

- בתוך הלוח יכתוב כל תלמיד כיצד הוא בוחר לקחת אחריות על המילים על מנת לקדם אווירה נעימה בכיתה.

נספח 1

1. אני אחראי/ת לשמור על אחי הקטן/ים
2. אני אחראי/ת בעת חציית כביש
3. אני אחראי/ת לסדר את הילקוט ליום הבא
4. אני אחראי/ת על הכנת שיעורי הבית
5. אני אחראי/ת על ניקיון החדר שלי
6. אני אחראי לשמור על התנהגות נאותה במהלך שיעורים
7. אני אחראי/ת על חיית המחמד שלי
8. אני אחראי/ת לבריאותי
9. אני אחראי על יצירת אווירה נעימה בסביבה שלי
10. אני אחראי על מעשיי
11. אני אחראי על מילותיי

נספח 2:

אני בוחר/ת לקחת אחריות על...

כתב התחייבות

חשוב לי:

- להיות עצמאי/ת יותר
- לתרום יותר
- לקחת אחריות על תחומים רחבים יותר מבעבר,

לכן השנה

אני לוקח/ת אחריות על:

חתימה שלי

חתימת המחנך/ת

נספח 3

ל ו ק ח
י מ א ח
ר י ו ת
ע ל ה מ
י ל י מ